

17 senatorjev nasprotuje blazni tekmi na morju

Predsednik v dilemi. Predsednik odseka za zunanje zadeve je porabil svojo govorniško silo, toda bilo je zaman.

Washington, D. C. — Dvanajst senatorjev je glasovalo proti predlogu za zgradbo petnajst križarjev in enega prevažalca letal. Predlogi, ki so glasovali proti predlogu, so: Black iz Alabama, Borah, Brookhart, Burton iz države Ohio, Dill, Frazier, McMaster, Norris, Nye, Shipstead, Thomas iz Oklahome in Walsh iz Montane. Senatorji Blaine iz Wisconsin, King iz Utah, Glass iz Virginije in Wheeler, ki so nasprotovali predlogu, so bili na pare. Senator La Follette ni bil navzoč zaradi resne bolezni. Tudi on bi glasoval proti predlogu. Resna opozicija proti predlogu je torej štela osemnajst senatorjev.

Ko je bila končana bitka v senatu, so bile oči vseh obrnjene na predsednika v pričakovanju, kaj on stori. Predsednik ni prav nič skrival, da nasprotuje predlogu, ki je bila sprejeta, ker zahteva, da se prične z gradnjo vseh petnajst križarjev in enega prevažalca letal v teku treh let.

Ali bo Coolidge vetiral predlog? Ali bo zapustil Belo hišo izjavljajoč veliko skupino ljubiteljev za veliko mornarico in njene najnovejša spoznavalec? Zepni veto je nemogoč. Kajti za zasedanje je ostalo še več kot deset dni. Kongresu mora poslati pisan veto ali pa podpisati predlog, ali ne dovoliti, da predlog postane zakon po deset dneh, ne da bi jo on podpisal.

V torko, ko je bil zadnji dan pred glasovanjem po imenih, je prišel iz Bele hiše misljev, da bo predsednik mogoče vetiral predlog. Slišala se je sugestija, da bo šestnajst ladij ostalo samo sugestija v načrtih, dokler kongres ne določi potrebnega denarja za zgradbo teh ladij in prav nič določenega ni, da bo kongres dovolil kaj denarja, da se prične z delom. Ako bo predsednik oviral mornarski program na ta način, je samo vprašanje njegovega poguma.

Glasovanje po imenih je pokazalo, da je edini republikanski regularni senator Burton iz države Ohio, ki je bil nekdo predsednik Ameriškega mirovnega društva, podpiral Coolidge, da se odloži konstrukcija, medtem se pa lahko vrši razgovor z britsko mornarico ali s drugimi silami. Borah je bil vedno regularen republikanec kot McMaster. Brookhart, Dill, Frazier, Norris, Nye, Shipstead, Walsh iz Montane, Blaine in Glass so se pridružili Kingu v protimilitaristični skupini, ne da bi se zavezali za kaj drugega naprednega na drugih poljih.

Ako se položaj vzame tak, kakršen je, so Coolidge podpirali nazadnjaki kot enota, ki je bila napadena od akupnih reakcij marnih sil demokratov in republikancev.

Senator Borah, predsednik senatskega odseka za zunanje zadeve, je govoril v zadnjih trenutkih, da se stvar izravna s pogodbo o pravici nevtralne trgovine na morju. Naglašal je, da je prepričan o trgovini povzročil vojno leta 1914, ki zdaj ogroža civilizacijo z butaro oroževanja, ki jo nosijo narodi. Davki za podporo mornarice in armad uničujejo narode.

V svojem govoru je naglasil, da je na milijone ljudi med takozvanimi naprednimi narodi, ki nimajo prilike, da bi rekli, da bi en peniz zapustili kot svojo lastnino. Milijoni ljudi nimajo koncem hude drugega kot grob ubožca. Ti ljudje postajajo nezadovoljni. O tem so dokazi v vsaki državi od solnce. Po moji sodbi, je rekel Borah, je treba bolj ravnati z ljudsko maso in ji je

Stavbnoželezarski delavci v boju za višjo mezo

Pogajanja v zastoju, ker se podjetniki upirajo poviški.

Chicago. — Unija stavbnoželeznih delavcev (Structural Iron Workers) v Chicagu je v konfliktu s stavbnimi podjetniki. Pogajanja, ki so se vrhila za novo medzno pogodbo, so bila zadnji teden prekinjena za nedoločen čas. Stara pogodba je še veljavna za več mesecev, toda nova pogodba mora biti sklenjena ta mesec.

Unija zahteva dvanajst in pol centa poviška na uro, podjetniki pa odklanjajo zahtevo, češ, da je stara plača \$1.50 na uro dovolj visoka. Delavci prejema \$12 na osem ur, za čezurno delo pa še dve. Dalje unija zahteva pet dni dela v tednu. Podjetniki zahtevajo petletno pogodbo, ki bo veljavna preko časa svetovne razstave.

Pleskarji v boju za zaščitne zakone

V legislaturi priporočajo dve zakonski predlogi.

Trenton, N. Y. — V legislaturi se pripravlja podpora za dve zakonski predlogi, ki imata namen čiščiti zdravje pleskarjev. Predlogi priporočajo unija pleskarjev in delavcev in sobnih alikarjev.

Tovarnarji morajo na posodo prilepiti listke, ki bodo jasno povedali, koliko odstotkov je nevarne tvarine v barvi. To velja za vsako posodo, ki ima več kot dva odstotka avinca v beli ali rdeči barvi, več kot en odstotek benzola, več kot pet odstotkov metanola ali drugih tvarin, ki so se izkazale, da škodujejo človeškemu zdravju, ko izhlapevajo. Za grešnike je določena kazn od pet in dvanajst do sto dolarjev denarne globe ali pa do šestdeset dni zapor.

Druga predloga zahteva in določa zračenje vseh prostorov, v katerih delajo pleskarji delavci.

Odsek, ki je izdelal zakonski predlogi, priporoča, da državni department napravi enake korake za druge poklice, ker je delo za stavbinske delavce enako nevarno in nezdavno.

Društvo newjerseyjskih tovarnarjev se je branilo teh predlog in delalo ovire, da ne pridejo pred zakonodajno državno zbornico. Leta 1927 je organizacija pleskarjev delavcev izdelala dobre predloge. Toda predloga, ki je prepovedovala uporabo alkohola in benzola, ni bila predložena odseku in ravnatko ni bilo o nji referirano.

Leta 1928 so se delavce organizacije sporazumele med seboj, da umaknejo to predlogo in predlože drugo, ki bo samo zahtevala, da mora biti na posodi povedano, koliko strupenih in zdravju škodljivih anovi vsebuje barva.

Influenca kosi po Evropi.

London, 9. febr. — Epidemija influenze narašča po vseh evropskih deželah. Samo v sto angleških občin je zadnji teden umrlo 652 oseb. — Iz Budapešte poročajo, da je tamkaj 20 odstotkov šolske dece bolnih na influenci. Bolezen zelo kosi tudi v Belgiji.

treba olajšati naraščajočo butarjo od vlade, pa bomo imeli boljše varnost. Končno je omenil, da gre v Ameriki 80 odstotkov davkov in 90 odstotkov od davkov pri drugih narodih za vojne stroške. To je bilo pred vojno in to je tudi po vojni.

Nova oblačilna unija proglasila stavko

Dvanajst delavcev aretiranih še pred začetkom stavke. — Boj bo najbrž dolgotrajen.

New York, N. Y. — Dne 6. februarja ob desetih zjutraj so zastavali izdelovalci ženskih oblačil, organizirani v organizaciji "Needle Trades Workers Industrial Union." Vstali so s svojih sedežev in v redu zapustili delavnice. Nato so odmarširali na glavni stan nove organizacije. Podjetniki in predelavci so mirno gledali, kako delavci odhajajo.

Policija na konju je patrolirala ceste in gledala na to, da se je promet razvijal v redu. Stavkarji pričakujejo, da bo masno piketiranje zabranjeno.

Dvanajst delavcev je bilo aretiranih začetkom stavke, ker so razdeljavali letake, ki so pozivali na stavko. Aretirani delavci so bili odgnani na policijsko postajo in obtoženi, da so natresali papir po ulicah.

Na glavnem stanu unije je seveda pripravljeno vse za odločen in dolgotrajen boj.

Ceni se, da je zastavkalo okoli pet in dvanajst tisoč delavcev in delavk. Zastavkali so tudi zamorski delavci z belopoltnimi.

Zdaj prihaja sezona za to industrijo in voditelji stavke upajo, da se podjetniki kmalu pobotajo z novo unijo. Voditelji stavke, ki pričakujejo opozicijo od strani druge bratake organizacije Ladies Garment Workers Union, ki ima pogodbo s podjetniki, so izjavili, da so pripravljeni za vse.

Nepotrjena poročila se glase, da so podjetniki na predvečer stavke neprimakovano povišali mezo.

Delavska zmaga se množi na Angliškem

Dve socialistični zmagi zadnji teden in dve drugi prihajata.

London, 9. febr. — Delavska stranka je ta teden izvojevala dve novi zmagi pri izrednih volitvah. Medtem sta spet dva tirska poslanka umrli in vršiti se imajo nove volitve v dotični posameznik. Število delavskih poslancev v angleški zbornici je s tem naraslo na 160.

PODJETNIK IZPOSLOVAL INJUNKCIJO PROTI UNIJI.

V svojem premogovniku je uvedel "openšparstvo."

Bicknell, Ind. — S pomočjo sodniške prepovedi proti rudarski organizaciji UMW je Knox Consolidated Coal Company odprla svoj premogovnik št. 1, ki je eden največjih v Indijani. Delavci v tem rovu prejema \$5 dnevne meze.

Ta družba je pred par meseci sklenila pogodbo z rudarsko organizacijo, na podlagi katere bi rudarji prejeli \$6.10 dnevne meze mesto \$7.50 kot je to določevala Jacksonvillaska medzna pogodba. Premogarska družba je potem uvedla kooperativni načrt za znižanje meze in sedaj je uvedla "openšparstvo" v obratovanju rova, ki se vrši pod protekcijo šerifa.

De Valera obojen v zapor.

Belfast, Severna Irsko, 9. febr. — Eamon De Valera, bivši "predsednik irske republike", je bil večerj obsojen na mesec dni zapor, ker je prekršil prepoved, da ne sme stopiti na tla Severne Irske. De Valera je na vprašanje na sodnji odgovarjal v galicini in to je sodnika še bolj razpallilo.

Krušne karte pridejo v Moskvi.

Moskva, 9. febr. — "Izvestija", oficijelno glasilo sovjeto, napovedujejo, da bo treba v kratkem odrediti odmerke kruha na karte v Moskvi v svrhu, da bo zaloga kruha pod kontrolo.

FAŠIZEM DESNA ROKA RIMSKE CERKVE

Pakt s papežem postavi kardinala in nadškofa v spono in obnovi proces proti heretikom.

Rim, 9. febr. — Razni italijanski krogi zdaj živahno spekulirajo, kaj vse prinese pogodba med Mussolinijem in papežem, ki bo podpisana te dni. Podpis so pričakovali na dan obletnice kronanja sedanjega papeža, ki bo prihodnji torko. Dalje poročajo, da papež prvič po 60 letih zapusti svojo vaticanako "jeko" na letošnje veliko noč, ko pojde maševat v lateransko katedralo v Rimu ali v cerkev Sv. Karla, v kateri je imel pred petdesetimi leti novo mašo.

Zainteresirani krogi priznavajo soglasje, da je konkordat med Italijo in cerkvijo večje važnosti kakor pakt za obnovitev papeške države. "Vatikanška država" se spremeni dosti prejšnjega statusa, ker ne bo dosti večja kot je bila dosedanja papeševa "jeka" in papež je bil tudi prej tamkaj neomejeni gospodar. Papeži so si od leta 1870 sami izvolili "jetništvo" in nihče jim ni branil iti iz "jeko".

Vse drugje pa je s konkordatom, ki s par potezami dveh podpisov ubije vse svobodne institucije v Italiji, kar je jih še ostale pod fašizmom od prejšnje liberalne vlade. Ako je Mussolini sprejel cerkveno pravo za podlago zakonodajstvu v Italiji, tedaj to pomeni, da se morajo vsi državni zakoni svetovati, da se bodo ujemali s kanoničnimi predpisi.

Glavne reforme bodo sledeče: civilni zakon moša in šene se mora umakniti cerkveni poroki; duhovščina ne bo več podložna civilnim sodiščem; v vse šole se mora vrniti obvezni verouk; duhovščina se osvobodí vseh civilnih dolžnosti kot vojaške službe itd.; vsi verski redovi dobe nazaj lastninske pravice; država mora uveljaviti cerkvene edikte; vse državne ceremonije morajo imeti verski značaj (pri sega pred razpelom, priseganje na evangelij v roki duhovnika pri inauguracijah javnih uradnikov itd.).

Poleg tega pridejo kardinali in nadškofje kot poslanci v vlado zbornico ali senat. Ogromna cerkvena in samostanska posestva, ki jih je Italija zaplenila po okupaciji Rima, se vrnejo bivšim lastnikom.

Kanonični zakonik vsebuje tudi otre kazni za heresijo (križoverstvo), blasfemijo, žaljenje cerkve itd. Ako bo Mussolini izvajal tudi te postavbe, se morajo vrniti v Italijo barbari procesi iz srednjega veka.

Vse to kaže, da je fašizem postal desna roka največje reakcije na svetu — rimsko-katoliške cerkve.

Rim, 9. febr. — Mussolini-papežev pakt se začneja takole: "V imenu najsvetejše in nedeljive trojice, njegova svetost papež Pij XI. in njegovo veličanstvo kralj Viktor Emanuel III. skleneta" itd. — Zadnji člen se pa glasi: "Papež priznava kraljevino Italijo z Rimom kot glavnim mestom in hišo Savojske vladajoče dinastije."

V prvem členu je rečeno, da je zakon iz leta 1871, v katerem je bil določen status papeštva po padcu Rima, razveljavljen. Naslednji členi določajo, da je papež odsej vrhovni suveren "Vatikanškega mesta", čigar meje se razširijo do vrat Vavileggrin in slede obzidju Vatikana ukliučivši trg Sv. Petra. Zunaj Vatikanskega mesta ima papež suverenstvo čez apostolske palače, cerkve in zavode. Vija Barberinji in Castel Gandolfo, ki je v prejšnjih časih služila za letovišče papežem, se ima izprazniti v šestih mesecih in izročiti Vatikanu.

Stališče stare ženskeoblačilne unije

Predsednik te organizacije vidi ponesrečenje stavke.

New York, N. Y. — Benjamin Schlesinger, predsednik stare organizacije izdelovalcev ženskih oblačil International Ladies Garment Workers, ki je združena z Ameriško delavsko federacijo in ima jurisdikcijo v industriji za izdelovanje ženskih oblačil, je odklonil komentiranje stavke, ki jo je odredila nova unija Needle Trades Workers Industrial Union. Napol resno je rekel napram poročevalcu Federaliziranega tiska: "Zanimam se samo zato, koliko boljše stvari je v industriji za izdelovanje ženskih oblačil. Ako je štiri tisoč boljše stvari, tedaj sem pripravljen odgovoriti v drugo delelo."

Odborniki stare organizacije so pred stavko izjavili, da ne bodo priznali stavke nove organizacije, ali priporočali, da se člani pridružio tej stavki. V delavnicah, v katerih ima stara organizacija kontrolo, ne bodo njeni odborniki priporočili, da se delavci pridružio stavki. Kjer ima stara organizacija pogodbo s podjetniki, bo priporočila svojim članom, da ignorirajo poziv na stavko.

Stara organizacija je s novim letom izdala apel, da se tisti člani, ki so bili izključeni iz organizacije, lahko zopet pridružio organizaciji, ako priznajo, da nima noben obljub zunaj organizacije.

Novo organizacijo izdelovalcev oblačil so ustanovili oni odborniki in člani, ki so bili izključeni iz stare organizacije. Pri tej je tudi nekaj članov, ki so bili izključeni iz organizacije krznarakh delavcev.

Vseke klanje v Indiji traja dalje

130 mrtvih in tisoč ranjenih; vojski ustrelili 30 izgrednikov.

Bombaj, Indija, 10. febr. — Danes je padlo nadaljnjih 35 izgrednikov in število ranjenih je naraslo čez tisoč. Bombaj izgleda kot oborožen tabor.

Bombaj, Indija, 9. febr. — Kravji verski izgrede med Hinduti in muslimani se nadaljujejo. Do danes, ko je šest dan izgrede, je število mrtvih naraslo na 96 in več kot 500 oseb leži v bolnišnicah. Vojske čete so večerj ustrelile 30 izgrednikov in okrog sto je bilo ranjenih.

Izgrede so izbruhnili zadnji nedeljo, ko se je med Hinduti raznesla vest, da muslimani ubijajo hinduške otroke za svoje ceremonije pri polaganju temelja novemu mostu. Hinduški delavci so takoj pustili delo v tovarnah in napadli muslimanske delavce. Tako gre ta stvar.

Mussolini — prvi kandidat.

Rim, 9. febr. — Mussolini je prvi kandidat, ki je bil oglasno nominiran od svoje organizacije Narodne zveze vojnih pobabljenec. Zveza za transport in navigacijo je tudi nominirala Mussolinija kandidatom za novo fašistično zbornico, ki se sestavi ta mesec po novem volilnem redu.

Polica obtožen butlogarstva.

Philadelphia, Pa. — Earl Detwiler, ki je opravljal policijsko službo v bližini ladjedelnice, je bil aretiran, ker je v nekem skladišču kuhaj žganje. Policija je zaplenila kotliček in veliko količino žganja.

Dalje je rečeno v pogodbi, da ima papež imuniteto v vseh cerkvah in poslopih v Italiji, kadar jih obišče. Z drugimi besedami: državni zakoni se povsod suspendirajo njemu v prid. Rezidence kardinalov in papeških diplomatov imajo tudi pravo ekstrateritorialnosti in iste privilegije kot jih uživa italijanski kralj.

Izjalovljen atentat na predsednika Mehike

Bomba raznesla vlak, toda Portes Gil ušel neranjen.

Katoliška osвета za eksekucijo Toral, ki je bil v soboto ustreljen. Demonstracije ob pogrebu morilca. Toral se je zadržno uro napil konjaka in potem je izjavil, da gre naravnost v nebesa.

Dobiček bakrovne družbe je podvojen

Mezda delavcem se je pa povišala le za pet odstotkov.

Mexico City, 10. febr. — Začasnai predsednik Emilio Portes Gil je danes komaj ušel usodi, ki je zadela Obregona in čigar mesto zdaj zayzema. Njegov vlak je bil dinamitiran, ko se je vračal v glavno mesto iz Tamaulipas. Dinamitna bomba, postavljena na tračnico, je vrgla lokomotivo in dva vozova iz tira in kurjač je bil ubit. Drugim se ni zgodilo nič žalega. Gil je bil hladen, takoj pa je odredil prelaekve. Splošna sodeba je, da so napad zasnovali klerikalni zatrotniki s namenom, da se maščujejo za Obregonovega morilca Toral, ki je bil večerj ustreljen.

Mexico City, 10. febr. — Jose Leon Toral, ki je 18. julija prošlega leta ustrelil prezidenta Avaro Obregon, je večerj plačal ta čin s svojim življenjem. Ob polu eni popoldne je na dvorišču federalne jetništne, ki se nahaja na robu glavnega mesta, počilo 15 "pušk in mlači moš je obelzel mrtve. Dvorišče, na katerem so ga ustrelili, se imenuje "patio Alvarez Obregon".

Morilec je na zadnjo uro pokazal vso svojo ekcentričnost. Izvolil si je dve želji. Prva je bila, da polubi avojeja najmlajšega otroka, ki je bil rojen pred par tedni in katerega mu je žena prinesla v jeko; druga je bila, da ga brivec čisto obrije, da pojde "lep s tega sveta". Brivec ga je obril dvakrat. Imel je tudi duhovna, ki ga je spovedal in obhajal, nakar ga je spremlil na morišče. Toral si je naročil steklenico konjaka in izpil polovico na en dušek, nato pa je izjavil, da "zdaj pojde naravnost v nebesa."

Ko so ga pripeljali na dvorišče, se je postavil k steni in hotel govoriti, toda vzklikniti je mogel le "Viva Cri —", v drugem momentu je že ležal na tleh. Duhoven je pristopil k njemu, vzal iz žepa robec, ki ga je namočil v Toralovi krvi in odšel. Nedvomno bo robec, namočen v "mučniški krvi", igral veliko vlogo v katoliški propagandi.

Danes so Toral pokopali. Policija je pustila le par sto ljudem na pokopališču, ampak zunanaj se je gnetlo na tisoče katoličanov, ki so neprestano vikali "Viva Toral". Gneča je bila takoj velika, da so eno osebo zadušili do smrti in 20 je bilo ranjenih.

Danes so Toral pokopali. Policija je pustila le par sto ljudem na pokopališču, ampak zunanaj se je gnetlo na tisoče katoličanov, ki so neprestano vikali "Viva Toral". Gneča je bila takoj velika, da so eno osebo zadušili do smrti in 20 je bilo ranjenih.

Sovjeti podpisali obveznost miru

Poljska, Romunija in Latvija v paktu z Rusijo. Finska in Litva sta odrekli.

Moskva, 10. febr. — Sovjetska Rusija je danes podpisala poseben pakt s Poljsko, Romunijo, Latvijo in Estonijo v svrhu, da Kelloggova mirovna pogodba takoj stopi v veljavo med temi deželami. Finska in Litvanija sta se premislili v zadnjem momentu in nista hoteli podpisati. Finci pravijo, da oni ne spadajo med baltičke narode, temveč v Skandinavijo! Litvanija ima neke ugovore glede Poljakov, ki jih sovražni radi ugrabljene Vilne.

Ko je bil pakt podpisan v uradu komisarijata zunanjih zadev, je pomožni komisar Maksim Litvinov slovesno izjavil: "Izvršili smo delo, ki nima para v zgodovini. Naše dežele se danes odpovejo vojni, in sicer prej, ko tiste dežele, ki so začele to akcijo."

Nov človeški fosil najden v Afriki.

Johannesburg, Južna Afrika, 9. ebr. — Zadnje dni so odkopali v skali fosil človeškega okostnjaka. Fosil, najden v Transvaalu, predstavlja po prvi sodbi znanstvenikov zelo primitivno človeško bitje, ki ni spadalo k zamorskemu plemenu. V isti plasti kamna so našli ostanke še davno izumrlega bivolja.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zednjene drave (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inosestivo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z urednikom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju n. pr. (Jan. 31-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ZENSKA STRANKA IN SOCIALNI ZAKONI.

V Ameriki se organizirajo žene v takozvani ženski stranki, katere težnje in zahteve so ravno nasprotno zahtevam ženskih organizacij v Evropi. Tam se bojujejo organizirane žene za socialno zaščito žene v industriji, v Ameriki pa zato, da bodo žene ravnokotno izkoriščane, kot so moški. To pokazuje dogodek, ki se je odigral pred senatnim pododsekom justičnega odseka. Ta pododsek postoji iz senatorjev Waterman, Neely in Steiner, ki je pazno poslušal delegacijo ženske stranke. Ta delegacija je predlagala in zahtevala, da v ameriško ustavo pride amendment: Moške in žene v Združenih državah in v vseh krajih, ki so podvrženi njih jurisdikciji, so enakopravni.

Amendment izgleda popolnoma nedolžen, ako bi moški živjeli kakšne predprave v Združenih državah. Ampak moški ne živjajo nobenih predprav. V tej enakopravnosti moških v Združenih državah je zapopadeno dejstvo, da so lahko moški izkoriščani brezmejno in poljubno.

Ta amendment ima namen odpraviti vse socialne zakone za zaščito žene, ki so bili izvojevani v teku zadnjih pet in dvajset let.

Socialni zakoni za zaščito žene so sprejeti v 47 državah. To zaščito uživa okoli 4,000,000 žen, ki si morajo služiti svoj vsakdanji kruh s težkim ročnim ali duševnim delom. Ako se ti zakoni odpravijo, tedaj odprava teh postav pomeni, da se bo delavni čas za žene podaljšal, njih zaslužek pa znižal. Ti zakoni prepovedujejo lakomnim podjetnikom, da ne morejo znižati zaslužka pod minimalo, in ne smejo podaljšati delavnega časa nad maksimalo. Naobratno je pa podjetnikom dovoljeno, da lahko plačujejo veliko višje mezde, kot je minimalna in sicer po dogovoru z uslužbenci. Ravnokotno lahko podjetniki skrajšajo delavni čas, le podaljšati ga ne smejo. Očividno ima ta ustavni amendment, s katerim je nastopila delegacija takozvane ženske stranke pred senatnim justičnim odsekom, namen, da se uničijo v interesu lakomnih podjetnikov vsi socialni zakoni, ki so bili pridobljeni v teku zadnjih pet in dvajset let za zaščito žene v industriji. Ti socialni zakoni nam povejo, da so za žene v industriji proti izkoriščanju napravljene meje, katerih podjetniki ne smejo prekoračiti pri izkoriščanju ženskih delavnih moči, ako se ne oboje izpostavi kaznim in denarnim globam. Ker ti socialni zakoni ščitijo žene v industriji, ne more ustavni amendment, ki ga je predložila delegacija ženske stranke justičnemu pododseku, imeti drugega namena, kot žene izročiti brezmejnemu izkoriščanju.

S tega vidika je takozvana ženska stranka največja sovražnica ogromne večine žena v Ameriki, kajti pod tem imenom se skriva agencija lakomnih podjetnikov, katerim še niso dosti visoki dobički od ženskega dela v industriji. Podjetniki ne nastavljajo žen v industriji, da se bo znižal njih profit, ampak zato, da jim plačujejo nižje mezde. Ti dobro razumejo, da lažje in intenzivnejše izkoriščajo žene, kot moške, ker imajo ženske manj odporne sile.

Zato pa ni mesto za delavske žene v ženskih organizacijah, ki so jih ustanovile žene, katerih še niso morile vsakdanje skrbi za obstanek in prehranitev družine. Delavske žene in dekleta spadajo v organizacije žena in deklet delavnega ljudstva, da se skupaj s svojimi možmi bojujejo za preporod človeške družbe, v kateri ne bo treba materam prositi kruha za svoje malenčke ali pa delati v tovarnah, medtem ko so njih otroci izpostavljeni brez nadzorstva raznim nevarnostim kapitalistične družbe.

Delavno ljudstvo se mora organizirati brez razlike na spol, vero, narodnost in polt, da izvojuje boljše življenjske in socialne razmere.

VESTI IZ NASELJIN

Smartna kosa in drugo.

Greensboro, Pa. — Naznanjam javnosti, da je pred kratkim smrt posegla s svojo kočeno roko v našo sredo in nam ugrabila člana društva št. 101 SNPJ br. Josipa Pestotnika iz Grays Landinga, Pa. Dne 15. jan. t. l. se je nanj tik pred odhodom iz rova zrušila plast kamena. Na pomoč mu je prihitel njegov brat John, ki ga je odkopal izpod plasti. Ranjkega zadnje besede so bile: "John, jaz bom umrl. Dobil sem toliko, da ni več pomoči. Da veš, želim biti civilno pokopan." Zadnji stavek je trikrat ponovil.

Odpeljan je bil v Johnstown bolnico, kjer pa je dne 18. jan. poškodbam podlegel, dne 20. jan. pa se je vršil pogreb po njegovi želji. Pri tem pa naj pripomnim, da je škandal, ker se dobe člani, ki jim je več za tisti šit, kakor pa udeležiti se pogreba za umrlim članom in bratom. Saj bomo vsi morali umreti. S tem bi pokazali, da se zavedajo svojega razreda. Tudi kompaniji ni včas civilen pogreb, kajti tako se je pokazalo ob tej priliki. K pokojnemu so prišli in njegovega brata Johna so nagovarjali, češ, če bo katoliški pokopan, bo družba vse plačala, če ne, pa smo \$150 za pogreb, pa bo vsega prosta.

Pokojni je bil doma iz vasi Kompane, hlaša št. 1, pošta Lukovica Krašnja, Jugoslavija. Doma zapušta troje neprekosljenih otrok v starosti od 8 do 18 let ter soprogo Alojzijo. Nesrečna družina ga bo v domovini težko pogrešala. Tukaj zapušta brata Johna.

Pokojnemu članu blag spomin in lahka naj mu bo ameriška gruda!

O delu se ne morem prav nič pohvaliti, kajti premogor ima le še toliko pravice, da lahko svoje življenje nosi na trg. Rečem le toliko, da delavstvo bo primarno mišljati samo zase, ne da bi železni možiceljni mislili zanj oz. za nas. Hočeš nočeš, organiziraj se bomo morali, kakor vsi izgledi kažejo. Ako nočeš organizacije, pa pogini.

Lep pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Johana Pečjak.

Ob jubileju SNPJ.

Cleveland, O. — Na tem mestu želim spregovoriti par besed o jubileju Slovenske narodne podporne jednote, ki letos praznuje svoj rojstni dan, 25 letnico svojega življenja. Ko se je rodila naša slavna mati SNPJ sem bil še v starem kraju; spominjam se, kaj je pozneje o rojstvu te organizacije pisal Ljudevit Ključek v "Američkem Slovencu" pod naslovom s sliko mrtvojenoto dete. Danes si ne drzne več dotični list priobčati kaj slinčnega.

Seveda, namen omenjenega lista je bil, odganjati novo priseljene rojake od te organizacije. Toda zmotil se je list in Ključek, kajti vsa obrekovanja in vse pridige niso nič pomagale njim, pač pa naši organizaciji. Mrtvojenoto dete, kot so ga nazivali "ta modri" se je razvil v čvrstega orjaka, A. S. pa si je že večkrat medtem časom moral izposoditi ime, pa še danes je le bolj klavren in še bolj bo.

Bratje in sestre, ako pogledamo malo nazaj, vidimo, da je prešla naša slavna jednota skozi več bojov in vselej zmagovito, ker je njen osnutek temeljil na zdravi podlagi, ker je imela pogoje, da se je razvila do višine, ki jo danes zavzema med ostalimi slov. in drugimi podpornimi organizacijami. Obrekovanja so padala nanjo iz katoliškega tabora dan dan na, pa je vseeno rastla in se razvijala naša slavna mati SNPJ. Letos obhaja naša mati SNPJ srebrni jubilej.

V dobi 25 let je pokazala naša organizacija brezštevila dobrih dejanj, storila je veliko dobrega svojemu članstvu in tudi drugim, ki so jo prosili, jim je vselej podala roko v pomoč. Ko smo v Virvudu, Ill., ustanovili društvo št. 74 SNPJ, smo bili od vseh strani napadani, da smo odpadniki ter da grozimo še drugim katoličanom. Dejali so nam, da se na izplača organizirati, kajti ta jednota da bo k večjemu od danes do jutri, ker tako je namreč bilo zapisano nekje na ledu. Še danes se spominjam

"avarljivih" tased, pa še od vplivnih oseb, ki so nas hoteli "obvarovati" nesreče pred našo dobro jednoto. O kako so se motili, ti varuhi božji!

Veselim se in moje srce je polno radosti nad dejstvom, da sem dočkal 25 letnico naše velike jednote, in obenem želim, da bi videl solnce tudi ob njenem zlatem jubileju. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da ima naša jednota še vedno sovražnike, katerih se moramo otresti in na ta način zaščititi njen bodoči razvoj. Siriti moramo njene ideje med naše ljudstvo, pridobivati moramo našo mladino pod njeno okrilje, kajti tudi oni potrebujejo nje, ki jih bo čuvala kot dobra mati. Zato pa vsi na noge, da bo naša organizacija služila še širšim krogom; da bo ob njenem zlatem jubileju beležila še nadaljnje uspehe!

Bratski pozdrav vsemu članstvu SNPJ! — Anton Mravljec.

"Vsi smo napredni!"

Blaine, O. — Že dolgo nisem čital nobenega dopisa iz naše naselbine, menda zato ne, ker nas tu ni veliko Slovencev. Kljub temu, da ne bo kdo mislil, da smo še mi zaspali — polovica nas je, ki se štejemo k naprednjakom — sem se namenil napisati par vrstic. Po pravici povedano, bi pri belem dnevu človek imel težavo dobiti pravega naprednjaka med nami.

Na društvenem polju, da tudi to omenim, bolj slabo napredujemo, ker nas je veliko rojakov brez dela že več časa. Ne vem koliko časa bomo še lahko plinali, da je že vse mesto Chisholm v piamenih. Stekel sem na oni grič, in res, veter je bil povzročil, da se je ogenj naglo razširil in objel vse okoliške hiše. Mnogim je takrat zgorelo pohištvo na prostem, kamor so ga znesli v nadi, da jim vsaj to ostane. Plamen je namreč švilgal na vse strani in zelo daleč, ker je pihal močan veter. Tako se je zgodilo, da so nekaterim stanovanj ostala nedotaknjena, medtem ko jim je oteto pohištvo vse zgorelo. Ogenj k sreči ni dosegel naselbine Monroe, kjer sem jaz živel, kajti veter je pihal v nasprotno smer, v bližini pa so zgorele štiri hiše. Vseeno pa smo bili toliko oprezní, da smo znosili pohištvo iz stanovanj.

Mesto Chisholm je takrat utrpelo velikansko škodo, kajti bilo je skoro vse uničeno. Življenj ni bilo izgubljenih, ker je bil ogenj nastal popoldne, ko je le malokdo bil doma. Drugače bi bilo ponoči. Drugi dan je po mestu patrolirala državna milica, ki ni pustila nikogar blizu, menda radi tatvine. — Čez leto dni je stalo na istem mestu novo mesto Chisholm, ki je bilo lepše od starega.

To je bilo pred 20 leti.

Joseph Ule.

Listnica uredništva

Cleveland, O. — A. R. — V Vašem opisu potovanja v Ameriko najprej omenjate dva tovarisa, potem pridaste še tretjega, a nazadnje jih reducirate in se okorajate, da kar sami potujete v "obljubljeno deželo". Logika! Držali bi se bili enega števila, resničnega, pa bi se z lakha iznebili protislovij; izšli bi iz zagate mnogo lažje kot ste ob prihodu v Clevelandu iz "bitke", ko so vas tamošnji paglavci s kamenjem pozdravili. Iz tega sledi, da ste Vi sami "mačko pretepli", in od Vas je odvisno, če se še kdaj povrne. — Lep pozdrav!

Radley, Kans. — J. D. — V Vaši zadevi se lahko obrnete na tamkajšnji carinski urad, ki vam bo dal zadevne podatke. Carinske cene se spreminjajo od časa do časa, zato se morate informirati na pristojnem mestu sami. — Pozdrav!

Washoe, Mont. — J. F. — Naslov doktorice je: Dr. Rachel S. Yarros, 5000 East End ave., Chicago, Ill. — Pozdrav!

Krayn, Pa. — J. V. — So rodno iz stare domovine lahko sem dobite le potom kvote. Prošnjo naj takoj vložite, da čim prej pride na vrsto. Izvenkvotnega načina za njo ni. — Pozdrav!

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati slovensko? Naroči si "Slovensko - angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. E. J.

OPAZOVANJA

Svoboda dela.

Ugovor je, da je "mezna sužnost" slepilo. Take sužnosti ni, se glasi ugovor. Delavec je svoboden! Lahko si išče delo, kjer hoče, prebere delo, kadar hoče, in pusti delo, kolikokrat hoče. Ani ni to svoboda?

Baš ta svoboda je slepilo. Res je, da je delavec v tem oziru svoboden, toda kaj pa ima od te svobode? Lahko pusti delo, in kaj ima od tega? Rezultat je drugo delo s povprečno enakimi pogoji. Lahko izbira leto za leto, in kaj ima končno od tega? Naj gre kamor hoče, povsod mora prositi dela; naj si izprosi delo kjerkoli, povsod ima prisilno delo. Ali je to svoboda?

Delavec je mezdni suženj, ker mora v skrajnem slučaju prijeti za vsako delo v svojo svoje eksistence. Kapitalistični sistem meznega dela je prisiljeno delo. Delavec dela zaradi plače, ne zaradi produkcije dobrin. Delavčevi interesi v kapitalistični družbi so samo v njegovi plači, ne pa v dobrinah, ki jih proizvaja. On mora delati, če hoče živeti tako kakor zahteva družba od njega.

V tem je največja krivica. To je mezna sužnost. Človeška družba je v teku razvoja svoje civilizacije priklenila posameznika na gotove predpise, kako mora živeti, da bo prav živel. Ti predpisi (zakoni, moralni nazori) so kolektivni ali — vsaj teoretično — veljavni za vse enako. Kulturna stran življenja je kolektivistična, dočim je materialna stran, ki je najvažnej-

Fašizem jaše Slovence

(Izvirno.)

Trst, sredi januarja 1929.

Pred socialnim zatiranjem stopa vedno narodno zatiranje. Tega smo se zavedali koj od početka, ko smo bili pripisani Italiji. Vemo dobro iz zgodovine, da država svojo novo pridobljeno manjšinske narode najprej narodno uniči, da jih tem lažje jaše in izkorišča. In ko smo po svetovni vojni po raznih mešetarskih zapadi Italiji, smo vedeli, kaj nam je pričakovati. Vedeli smo, da se bomo morali silno boriti za svoje pravice ali pa nas bodo zatrlji z nasiljem.

Še leta 1921. ko se je sestal prvič novoizvoljeni italijanski parlament, v katerega smo tudi Slovenci in Hrvatje iz zasledenege ozemlja poslali pet svojih poslancev, je italijanski kralj Vittorio Emanuele otvoril zasedanje in izjavil svetočano, da bodo manjšinski narodi uživali enako vse pravice, ki jih uživajo tudi domačini. Celo več svobodin so nam obljubljali, več pravic kot lastnim starim državljanom. Obljubili so, da se bodo pri vsem ravnali točno po mednarodnih zakonih o manjšinah.

Mi smo dobro vedeli, da so to samo besede, ki jih ni treba jemati resno, ker so bile hinavsko izgovorjene. Potrdiljo so nam to dejstva, ki smo jih kmalu nato preživljali. V istem času, ko so nam v parlamentu in vladi obljubljali vse mogoče pravice, so nam požigali naše narodne domove, plenili so naša premoženja oboroženi fašisti, vladele so bombe in granate, samokres je diktilal sodbo sodnikom proti osumljenim nezanesljivim Slovincem, fašistična diktatura je divjala preko nas in poteptala vse, kar je bilo slovenskega. Požgali so cele vasi in ljudstvo razgnali ali zaprli. To je rodilo med Slovinci razumljiv upor, ki je tiel v njihovih srcih, upor proti duhu fašizma. Tudi fašisti sami so opazili, da je treba začeti zatek s sistematskim zatiranjem narodne zavesti, da je treba predvsem mladino pridobiti. In vrgli so se na šolstvo, ga poitalijaničili, začeli preganjati naše učitelje in jih premeščati na jug, preganjali so duhovnike-Slovinci, skratka ves aparat je bil na nogah, da polagoma zatire vse kar diši po slovenstvu. In ko je fašizem prevzel vso absolutno oblast nad državo, so vse te nasilne metode in preganjanje zakonili in tako so vsa preganjanja in krivice, ki se vrše nad Slovinci, izvršena "po zakonu". Iz vseh uradov je izginil slovenski jezik, narodnega našega kolstva ni bilo več. A to jim je bilo še premalo.

ša, ker brez iste ni obstanka individualistična.

To je narobe svet. Ekonomsko je človek prepuščen sam sebi, dočim je kulturno (mišljensko) navezan na skupnost. Družba zahteva od tebe, da živiš po njenih pravilih, ne da ti pa nobene garancije za materialni obstanek, ki je glavni pogoj za obstoj standard civilizacije. Na današnji stopnji civilizacije je kapital glavni pogoj za obstanek. Toda kapital ni družaben, temveč privaten. Ljudje so v večnem boju med seboj za kapital, iz katerega izvirajo vse življenjske potrebe in vseh fort. Moderni kapital poteka iz znanstveno apliciranega dela. Kapital in delo, delo in kapital sta neločljiva faktorja, kljub temu je kapital lastnina posameznikov in organiziranih posameznikov.

Iz tega poteka krivica. Iz tega izvira mezna sužnost. Človek — delavec — ki nima kapitala, se mora prodati osem mu, ki ga ima; dati mu mora toliko in toliko svojega časa in svoje delovno energijo zato, da dobi od njega toliko kapitala (plačo), da si ohrani življenje. To je mezna sužnost. Delavec ni svoboden, ker ni gospodarskega svojega dela.

Delavec bo svoboden, kada postane materialna stran življenja kolektivistična s podružbljenjem kapitala, ki služi proizvajanjejo dobrin. To mora priti — in pride, ko bodo vse ekonomske panoge življenja stokratno industrializirane.

Vrgli so se na naša društva, njih razpuščali, pa četudi so bili mogoče samo pevška društva. Se v slovenskih "višah" slutijo nevarnost in tudi to se prepevedali. Saj se gotovo še pepe minjate, koliko jih je bilo artiliranih ker so prepevali slovenske pesmi. Artiliranih in obsojenih radi proti državnosti — to ko namreč pravijo takim "zločinom".

V letu 1927. so v parih mesecih razpustili vsa naša društva, naši učitelji so se morali popolnoma udati ali pa iti v južno Italijo, kar pomeni dejansko v preganjanje. Krščanski nauki se je edini še amel učiti slovensčini v šolah, se je morali preseliti v farovže oz. v cerkev po cerkvah pa so naše duhovnike in deca preganjali. Za narodnimi društvi so prišle na vrsto gospodarske organizacije, zlasti slovenske zadruge, ki so tvorile glavno moč Slovencev v Primorju. Kar je bilo inteligentno med Slovinci so morali pred nasiljem ali bežati v Jugoslavijo ali druge sosedne države ali pa so bili konfinirani na otokih.

Edino kar je Slovincem ostalo, je bil slovenski tisk, je bil v Primorju zelo razširjen. Vsa n. pr. pozna žensko revijo "Ženski svet", ki se tiska v soki nakladi do 7000 izvodov, kakor se tiska silno malo slovenskih revij celo v Sloveniji. Ta list je izhajal v Trstu. Dalje pozna vsak Primorec časopisni dnevnik "Edinost", ki je izhajal v Trstu. Poleg tega je izhajal še čela vrsta časopisov v Italiji, pisanih v slovenskem ali hrvaškem jeziku, in to politični listi gospodarskih, nabožni, poučni, leposlovni itd. Že leta 1927 oblast ustavila izhajanje listov "Novice" z motivacijo, da li po dvakratnem opominu s strani oblasti preneha izhajanje "Novice" so dvakrat zaplenili s tem je bil udarjen pečat nje; prepovedali so jih. Ostal slovenski dnevnik "Edinost", pa so ga lani meseca septembra enakoukinili. Potem so prepovedali pred kakim mesecem "Goriško stražo", a še vedno ostalo polno časopisov in revij pisani v zaničevanem slovenskem jeziku. In ti listi so pisali tako oprežno, da jim niti s strani zakonit niso mogli pritičnega, po drugi strani pa bili tudi listi nepolitični, in bilo lahko najti vzrokov, katerih bi jih prepovedali. so si izmislili ukano: odgovor uredniki morajo biti vpisani nekem seznamu v fašističnem novinarskem sindikatu. Ta diktat pa je vpisovanje nalašč vlačeval preko novega leta, da namreč je stopila ta naba v veljavo. In ker odgovor je premalo.

(Dolje na 3. strani.)

zadnjikrat sem čul od njega iz Ironton, Minn., še meseca oktobra 1927 in potem nič več. Prosim rojake, če kdo ve za njegov sedanjí naslov in kje se nahaja, naj mi to sporoči, ako bo on sam čital ta oglas, naj se mi prijava na spodnji naslov, ker je že skrajni čas zato: Mr. Andrew

zadnjikrat sem čul od njega iz Ironton, Minn., še meseca oktobra 1927 in potem nič več. Prosim rojake, če kdo ve za njegov sedanjí naslov in kje se nahaja, naj mi to sporoči, ako bo on sam čital ta oglas, naj se mi prijava na spodnji naslov, ker je že skrajni čas zato: Mr. Andrew

Kako bi lahko propadel svet?

Se milijon milijonov let življenja na zemlji. — Od kod lahko pride katastrofa po mnenju učenjaka E. E. Fournierja d'Albea.

Tajnik britanske kraljeve družbe sir James Jeans je nedavno v javnem predavanju povedal, da človeštvo še lahko živi na zemlji milijon milijonov let. Ako bi pa že nastopil konec sveta, bi to ne bil konec zemlje, marveč konec sonca, ki bi izgubilo svojo ogrevalno moč, svetlobo in toploto. V tem primeru bi samo prenehalo življenje na naši zemlji, bil bi konec človeštva, nikakor pa ne konec zemlje, ali celo konca sveta. Za lepe milijone let za sedaj zemlji ne preti nikakoli nevarnost, ako se ne bo javil od drugod sovražnik, ki bi stregel po življenju zemlje ter njenemu rastlinstvu in živalstvu. Na srečo doslej takega sovražnika ni na obzoru.

Pred več sto leti je že Laplace matematično dokazal, da je solnični sistem stalen in da ne more nikoli razpasti sam od sebe. Katastrofa bi morala priti tedaj izven solničnega sistema, iz vsesolnega prostora, iz one neizmerno praznine, ki je niti svetloba ne more preleteti preje,

nego v štirih letih. Ni sicer izključeno, da bi kakšna neznana zvezda znatne velikosti začela krožiti v bližini našega solničnega sistema ter bi v bodoče tudi prodrla v njegovo območje in povzročila katastrofo. Da bi pa lahko učinkovala katastrofalno, bi morala biti mnogo kompaktnejša nego katerikoli izmed kometov, ki smo jih zemljani doslej imeli priliko opazovati. Udar zemlje s takim telesom je tedaj tako neverjeten, da ni vredno računati s to možnostjo. Nevarnost pa bi lahko nastala v drugi, posredni obliki.

V astronomiji obstaja star problem, ki je bil šele nedavno razrešen. To to tako zvan problem treh teles in se tiče gibanja znanih mas, spremembe pozicij in hitrosti. Ker v danem primeru poznamo velikost teles, jim tudi lahko določimo položaj za kakršnokoli dobo v bodočnosti. Dasi je že znani matematik Sundman iz Helsinkov izumil končno rešitev tega problema, je ta rešitev vendar tako dolgotrajna, da se v praksi skoraj ne da uporabiti in astronomi sami priznavajo, da jim ni mogoče s gotovostjo napovedati tek teles, ki je podvržen privlačni sili dveh drugih teles znatnega obsega. Vendar nas ta problem ne sme vznemirjati dokler gre za naše glavne sosedice. Med Marsom in Jupitrom pa je nekaj zastor, sestojec iz tisočev planetov, iz-

med katerih ima večina manjši premer nego 100 milj. Ta drobna telesa lahko pridejo v nered, tako da nihče ne more reči, kaj vse lahko razvije iz zmešnjave.

Manjši planeti imenovani asteroide, so nastali najbrž po eksploziji nekega večjega planeta, ki je krožil med Marsom in Jupitrom, ko je naša zemlja bila še zelo mlada. Vrte se v isti smeri kakor drugi planeti in ta okoliščina nam zagotavlja varnost. Udar dveh takih planetov, ki bi se gibala v nasprotni smeri, bi ustavil gibanje obeh, njih gorečo maso pa bi solnce privlačilo nase. Na tem potu bi te žareče razvaline dveh planetov lahko zadele ob našo zemljo ter jo uničile.

Na srečo pa ni med asteroidi nobene, ki bi imela "retrogradno" smer gibanja, dasi tak pojav v solničnem sistemu ni nepoznan. Eden izmed najmlajših Saturnovih mesecev se giblje v retrogradni, t. j. navaden gibanju nasprotni smeri. Tudi osmi in deveti mesec Jupitrov in vsi Uranovi meseci so retrogradni. Asteroida Hidalgo pa je naklonjena za 43 stopinj. Do manjših udarov prihaja zelo često. Niti ena noč ne mine, da bi kak kamen, leteč v prostoru, ne zadel ob zemeljsko atmosfero. Te pojave lahko opazujemo in jih imenujemo u-trinke. V Arizoni, USA, je u-sedlina, ki ima skoraj eno miljo

v premeru. To jama si je akopal velikanski meteorit, ki je treščil na zemljo davno pred odkritjem Amerike in se zaril preko 1000 čevljev globoko. Nenebena jamstva ni, da ne pride do kake zmešnjave med asteroidi, ki bi imela za posledico usodno trčenje dveh asteroidov z obratno smerjo gibanja.

Asteroidi so sicer v primeri z večjimi planeti majhne, vendar so zaradi masivne, da bi lahko povzročile veliko katastrofo. Največja asteroida je Ceres, ki tehta 8000 krat manj nego naša zemlja. Ako bi se nje gibanje ustavilo, bi se asteroida začela pomikati proti solncu. Nje hitrost bi stalno naraščala. Ako bi prišla naša zemlja slučajno v njeno pot, bi zadel Ceres obnjo s hitrostjo iztrebljene rakete. Udar bi bil tako silen, da bi bila vsa zemlja mahoma v razdrobljenem ognjenem stanju. Ni treba še posebej omenjati, da bi bilo v tem primeru uničeno vse življenje na zemlji. Po nekotnih stoletjih ohlajenja bi zemlja morda zopet postala toliko trda, da bi se polagoma začelo razvijati življenje na nji. Naravno pa je, da bi se njena površina znatno izpremenila. Nastala bi nova gorovja in nova morja, po vsej priliki pa bi bilo več celine nego morja. Zemeljsko gibanje bi bilo bolj ekscentrično in med posameznimi letnimi časi bi bile daleko večje razlike.

stvom, varuje pred starostjo in neizprosnostjo smrti. Ploditev in smrt značita za njo neprestano se obnavljajoči virec nove moči, mladosti in nesmrtnosti.

Vprašanje je, ali pa je vrsta res večna? Ali se bo človeški rod do konca planeta oziroma življenjskih pogojev na njem obnavljal z nezmanjšano silo? Ali pa čaka tudi človeško vrsto — prav kakor poedince — v neizmerni dobi milijonov let starost in smrt?

Pogled v preteklost prirode nam kaže, da tudi vrste niso večno mlade in da jih ne čaka trajen obstoj. Tako zvana paleontologija nas dovolj prepričevalno podučuje o razvoju vrst, ki si ga ne moremo misliti brez smrti nečesa, kar je bilo pred to vrsto. Mnogo vrst je že izginilo. Dejstvo je, da se vrste takisto starajo, saj se stara celo planet, ki na njem živimo. Seveda se razvoj živih vrst odigrava v tako širokem časovnem okviru — v dobi milijonov let — da se nam vrste vidijo mlade, tem bolj, ker se nenehoma porajajo nova bitja.

Kakor vse, kar je na svetu, je tudi življenje podvrženo ispremembam: nič ni stalnega in večnega. Rek starega modreca Heraklita "Panta rhei" (Vse teče) velja v polni meri. Vse se izpreminja, ali tvar ostane. Dokler fizikalne razmere ne preprečijo življenja na zemlji, se bo razvijala tvar v najraznovrstnejših oblikah. A tudi zemljo čaka smrt. (Z. in S.)

Ali je človeški rod večni?

Danes se že najširši krogi zanimajo za vprašanja pomladitve in podaljšanja življenja. Ti življenjske problemi so v naših dneh popularnejši od vseh drugih bioloških vprašanj. Nedavno umrl kirurg G. Perhes je napisal razpravo, ki v nji hladno premotriva, kaj je prirodni namen življenja poedince in človeštva in kako daleč segajo možnosti, da se človek zavaruje pred tem, kar neizprosnost čaka vsako živo edinico: pred smrtjo.

Ljudje smo del prirode, v nji živimo in po njenih zakonih se ravnamo. To je dejstvo, ki se ne da zanikati. Potemtakem se usoda naše telesnosti ne da izločiti iz splošne usode vsega prirodnega dejanja in nehanja. Končnega, absolutnega cilja prirode ne poznamo. Vse njeno bitje in živje pa nam kaže, da je poglavitna naloga vsakega živega bitja: ohraniti življenje na tem planetu in obvarovati svojo vrsto. Tudi človek kot prirodno bitje živi v ta namen: nagon ploditve in nagon hranitve se sta njegova najjačja instinkta. Prvi stremi po ohranitvi vrste. Človek — posameznik umrje, njegovi otroci žive dalje. Tako se vrsta nenehoma širi in vzdržuje v večni menjavi življenja in smrti. Nagon hranitve se, je dan posamezniku za to, da lahko izvrši prvi namen. Ni razveseljivo dejstvo, da priroda na posameznika in njegovo ohranitev ne polaga posebne važnosti, toda s prirodoslovnega vidika je tako in nič drugače. Posamezen človek je že z rojstvom obsojen na smrt: priroda mu da moč, lepoto, duhovitost, a njen poglavitni namen s njim je samo ta: da zapusti potomce. Ko izpolni to nalogo oziroma prekorači rok, ki mu ga je določila za ta namen, je njegov edini cilj — smrt. Priroda nima nadaljnega interesa na njegovem obstoju. Tako je v vsej prirodi; pri drugih bitjih v znatno krutejši obliki nego pri človeku. A tudi človek ni izvet iz splošne usode, zato so poiskusi pomlajevanja starcev s precepitvijo spolnih žlez vsaj z biološkega vidika protinaravni. Človeku j poedincu je dana neka omejena nesmrtnost: svojih potomcev nadaljuje življenje tudi potem, ko smrt razbije posodo njegovega osebnega življenja. To je edina nesmrtnost snovi ali materije, pa tudi edino jamstvo, da se obvaruje vrsta. Smrt je potrebna tudi zaradi ekonomije v prirodi: kako bi živeli in se plodili mladi, če ne bi stari umirali? Celotno med rastlinami vidimo enak pojav: stara drevesa odmro in se posuše, mlada bujna pogajajo kvišku. Priroda je poskrbela, da stara ne jemljejo mladim tal in prostora: kemični procesi (trohnenje) in razni insekti skrbje, da se truplo prajnega življenja čimprej odstrani. Mar ni človekova usoda enaka?

Tako se vrsta z edinim pravi pomlajevanjem, s potom-

Ne pustite, da bi se vas kašelj lotil

Resnično kašelj vam razburja življenje in moti vašo delavnost. Zato se obrnite na zdravila, ki vam pomagajo pri kašlju. W.F. SEVERA CO. Cough Syrup.

SEVERA'S COUGH SYRUP

ŽELEZNIČARSKA SALE IN DOVTIPI

Konduktur in kralj železnic. — Nekega dne se je vozil v vlak William Vanderbilt, predsednik Newyorške centralne železnice. Konduktur je lepo pregledoval karte, a ko je prišel do Vanderbiltja, je samo pozdravil in nadaljeval s pregledom kart. Vanderbilt ga je opazoval in iznena- da poklical k sebi:

"Čemu niste zahtevali od mene karte? Vaša dolžnost je, pregledati vsakemu karto, bodisi že ta ali ta. Brez obzira."

Konduktur je mirno poslušal in potem zahteval od Vanderbiltja karto. Gospod Vanderbilt se je nato malo umiril in pričel iskati karto po svojih žepih, a je ni ko našel.

"Malo hitreje, prosim, ja?" ga je začel priganjati konduktur. Vanderbilt je ves osramočen, Godina.

PONDELJEK, 11. FEB

rdeč v obraz, moral priznati, nima karte pri sebi.

"Ker pa ste vstopili v brez vozne karte, morate predplačiti dvakratno vozno ino in prosim, do mi jo naštejte," ga je pobaral konduktur pomoiil dian pred Vanderbiltja. Moral je naštetil. — Lepa za- ba, le bogve koliko je resnice nji.

NAŠ ZASTOPNIK

Naš potovalni zastopnik ton Zidanšek iz Farrell, Pa., de obiskal naše naročnike druge rojake in nabiral na- nino za list Prosveta, prod- knjige Književne Matice P. J. Torej ga tople pri- mo vsem članom in drugim jakom, da mu gredo na rok pomagajo pri agitaciji za Prosveto. — Upravitelj P.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsek dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC, vredno \$5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto \$6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$6.30.

Te velja za člani S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani pla- čajo \$7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZE, ali pa ZAJEDALCE in HRB- TENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$3.90. Nečlani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$2.50 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsek mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravitelstvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošiljam \$.....

Ime

Naslov

Država..... Cl. društva.....

Znižana cena knjig Književne Matice S.N.P.J.

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in moralne bi jih imeli v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENC—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna \$5.00—sedaj\$1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in razni drugi pojasi, vredna \$2.00—sedaj.....50c

ZAKON BIOGENEZE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna \$1.50—sedaj50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških frančiskanov in doživljaj rojaka, vsebuje precej slik, vredna \$1.50—sedaj50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna \$1.75—sedaj.....50c

JIMMY HIGGINS—zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna \$1.00—sedaj.....50c

"HRBTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mekho vezana, stane samo.....10c

"INFORMATOR"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—celo priporočljiva za člani—stane samo.....10c

Ta znižana cena je veljavna od 1. novembra 1923 do 1. aprila 1924.

Odgajte ta listek, priložite potrebno svoto v pisno in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo vam pošiljam svoto \$..... kot naročilo za sledeče knjige:

.....

.....

.....

.....

Knjige pošljite na naslov:

Ime..... Naslov.....

..... Mesto..... Država.....

Priloženo vam pošiljem tudi naročnino za list Prosveta svoto \$.....

Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto \$4.80, za pol leta \$2.40 in ne člani pa \$6.00 oziroma \$3.00 za naročnino. (To velja izvenmi Chicago, Ciero in inozemske države.)

Naročila za knjige in za naročnino lahko pošljete denar v registrir- nem pisnu, money order, ali politno znamenje na naslov Prosveta.

Jack London: MORSKI VRAG

(Is angleščine prevol I. M.)

Ta vrtinčasti vihar nas je moral zajeti blizu središča; Wolf Larsen je bežal od nje proti jugu, najprvo pod dvojim malim jadrom, na koncu pa pod golimi drogovi. Nidkar si nisem mislil, da more biti morje tako razburkano. Valovi, kakor smo jih dotlej doživeli, so bili kakor majhni valčki v primeri s temi, ki so merili pol morake milje od grebena do grebena in so se vzdigovali, lahko rečem višje kot so bile naše jambore. Bili so tako veliki, da se niti sam Wolf Larsen ni upal ladije obrniti, dasi ga je vihar gnal daleč proti jugu in od črede morakih psov.

Ko se je tajfun polegel, smo morali biti precej na potu, po katerem vozijo veliki preko- afriški parniki. Tedaj pa smo se na veliko za- čudenje lovcev naenkrat znašli med morakih psov, druge črede ali zadnje straže, kakor so rekli; to je bilo nekaj jako nenavadnega. Se- veda smo spustili čolne v vodo in vsa ljubi božji dan so pokale puške in se je vrtilo ne- usmiljeno klanje.

Tisti čas se je prigodilo, da se mi je pri- bližal Leach. Baš sem zapisoval koše zadnje- ga čolna, ko je prišel v temi k meni in mi de- jal tiho:

"Ali mi morete povedati, gospod Van Wey- den, kako daleč smo od obale in v kateri sme- ri leži Jokohama?"

Razveselil sem se, ker sem vedel, kaj je imel v mislih. Povedal sem mu smer — za- padno-severovzhodno kakih petsto milj daleč. "Hvala, gospod," je bilo vse, kar je rekel, ko je izginil v temi.

Drugo jutro smo pogrešali čoln št. 3 z Johnsonom in Leachem. Pogrešali smo pa tu- di vodne sodčke in skrinje za živeč z vseh osta- lih čolnov kakor tudi postelji in mornarske tor- be obeh mornarjev. Wolf Larsen je bil besen. Dal je razviti jadra in odplul proti zapadu-se- vero-vzhodu; dva lovca sta vrh jambore nepre- stano pregledovala morje s daljnogledi, kapi- tan sam pa je hodil po krovu kot razjarjen lev. Predobro je poznal moje nagnenje do ubežnikov, da bi bil mene poslal za opazo- valca.

Veter je bil dober, toda izpremenljiv; am- pak najti tisti mali čoln na neizmernem sinjem oceanu je bilo ravno tako težko kot iskati al- vanko v kopici sena, Larsen je drvel na vso moč, da bi prišel med ubežnika in suho zem- ljo. Ko pa je to dosegel, je križaril po morju sempatja, kjer je vedel, da morata voziti.

Tretji dan zjutraj, malo po osmi uri, se je začel od Dimača vrh jambore klic, da je u- gledal čoln. Vse je drvelo k ograji. Iz zapa- da je vlek močan veter, ki je vzbujal nado, da bo postal še močnejši. Na odvetni strani se je proti vzbujajočemu solncu prikazovala majhna pika na morju in zopet izginevala. O- brnili smo ladijo in odhiteli proti njej. Sree je bilo težko kot svinec. Slabo mi je prihajalo. In ko sem videl v Wolf Larsenovih očeh zma- goslaven žar, se mi je zavrtilo v glavi in po- lastila se me je neodoljiva želja, da bi se vrgl nanja. Moji živel so morali biti tako oslab- leni ob misli na nasilje, ki je čakalo Leacha in Johnsona, da se mi je moralo v glavi zmešati. Zavedam se, da sem kakor omamljen odšel v medkrovje in da sem baš začel stopati po stop- nicah na krov z nabito puško v roki, ko sem začel presenečeni klic:

"V tistem čolnu jih je pet!"

Ves slab in trepetajoč sem se naslonil na stopnišč ob ograje in alikal, kako so ostali po- trdili vest opazovalca. Tedaj so mi kolena od- povedala in zgrudil sem se na tla; bil sem zo- pet pri zavesti, toda kakor odrovenel ob misli na to, kaj bi bil skoraj storil. Bil sem pa tudi iz dna duše hvaležen Bogu, ko sem položil pu- ško, kjer sem jo vzel, in se vrnil nazaj na krov.

Nikdo ni opazil moje odsotnosti. Čoln je bil tako blizu, da smo lahko razločili, da je bil večji od lovskih čolnov in drugače zgrajen. Ko smo prišli bliže, so sneli jadro, izdrl jam- boro, potegnili vesla v čoln in ljudje v njem so čakali na nas, da pridemo bližje in jih vza- memo na krov.

Dimač je bil splezal zopet na krov; in stal je zraven mene in se začel pomenljivo hehta- ti. Vprašajoč sem ga pogledal.

"No, ta je lapa!" se je hahljal.

"Kaj pa je?" sem vprašal.

Iznova se je zahahljal. "Ali ne vidiš, kaj je tamle zadaj na dnu čolna? Nobenega mor- skega psa naj ne ustrelim več, če tisto ni žen- ska!"

Pogledal sem pozorno, vendar nisem bil gotov, dokler se niso na vseh straneh zašilali glasni vzkliki. V čolnu so bili štirje moški, a peta oseba je bila v resnici ženska. Bili smo zavzeti od vznemirjenja, vai razen Wolfa Lar- sena, ki je bil preočito razočaran, da ni bil nje- gov čoln in žrtve njegove zlobe.

Ko smo se jim približali, so se vesla po- greznila v vodo in z nekoliko veslaji je bil čoln ob ladiji. Sedaj sem šele dobro videl žensko. Zavita je bila v dolg ulster, kajti jutro je bilo mrzlo; videl nisem drugega kot obraz in mno- žino avtorjavih las, ki so se širili izpod mor- narske čepice na njeni glavi. Oči so bile veli- ke, rjave, svitile, usta ljubka, občutljiva, obraz nežno okroglast, dasi je bil zagorel od solca in mornarske vetra.

Meni je bila kakor bitje z drugega sveta. Začutil sem neko hrepenenje, da bi iztegnil roko proti njej, kakor istegne stradaljoči člo- vek po kruhu. In dalje tudi še dolgo časa ni- sem videl nobene ženske. Zavedam se, da sem se zamaknil, tako sem bil začuden, malone omamljen — to torej je bila ženska? — da sem pozabil na sebe in svoje dolžnosti kot prvi mornar in nisem bil zraven, ko so drugi po- magali novodolcem na krov. Ko jo je eden mornarjev vzdignil v nizdol istegnjene Wolf Larsenove roke, se je ozrla po radovednih obra- zih in se nasmejljala ljubko, srčno, kot se sa- mo ženska zna nasmejljati; ker še tako dolgo nisem videl nikogar se smehljati, sem še sko- raj pozabil, da se more človek tako smehljati.

"Gospod Van Weyden!"

Ob Wolf Larsenovem glasu sem se zopet zavedel.

"Prosim, odpelji damo dol v ladijo in po- skrbil za njeno lagodnost. Pripravi tisto praz- no kabino na levi strani. Naženi kuharja, da stori vse potrebno. Glej pa tudi, kaj moreš storiti za ta obraz. Silno je zagorel."

Obrnil se je neuljudno od nas in začel iz- praševati nove ljudi. Vihar je bil zanesel čoln, dasi je eden moških rekel, da je "grozna sa- mota", ker je bila Jokohama tako blizu.

Cuden strah sem imel pred to žensko, ki sem jo spremljal. Bil sem tudi neroden. Bi- lo mi je, kakor da bi se sedaj prvič zavedal, kakšno nežno, šibko bitje je ženska. In ko sem jo prijel za roko, da bi ji pomagal po stop- nicah nizdol, sem bil iznenaden, kako majhne in mehke so bile. Bila je v resnici drobna, nežna ženska, a meni je bila tako eterično drob- na in nežna, da sem se v resnici bal, da se ji roka zdobi v mojem prijemu. Da sem lakren, vse to je bil prvi vtisek, ko še dolgo nisem vi- del ženske, niti bil v njihovi družbi.

"Ne trudite se preveč zame," je ugovar- jala, ko je sedla v Wolf Larsenov naslonaj, ki sem ga bil urno privlekel iz njegove kabine. "Možje, ki so bili z menoj, so davi vsak hip pričakovali, da ugledajo suho zemljo, in ladija mo- ra biti ponoči v luki; ali mislite, da ne?"

Njena preprosta vera v neposredno bodo- čnost me je osupnila. Kako sem ji mogel po- jasniti ves položaj, dopovedati, kako čuden človek je kapitan in vse ono, kar sem jaz šele tekot mesecev dognal? Vendar sem odgovoril pošteno:

(Dolje prihodnji)